

Ministerie van Infrastructuur
en Waterstaat

De Mens binnen het Systeem

Gedragsinzichten voor circulair beleid

Sari Nijssen

Beleidsmedewerker DLCE -
DGMI

Laurie Hermans

Beleidsmedewerker DLCE -
DGMI

Doelen

- > **Kennis delen**

Hoe zet lenW kennis van gedrag in rondom beleid op consumentenkeuzes

- > **Dialogoog**

Hoe zet jij kennis van gedrag in, binnen een systeem?

Agenda

- 1 Wie zijn wij en jullie?
- 2 Systeem - Gedrag - Beleid
- 3 Keuzemenu
- 4 Dialoog

Kennismaken

Overheid

Bedrijven

Burger

Circulaire economie

2019: Consumenten informeren over CE

Consumenten informeren over alternatieven voor nieuw kopen.

2021: Consumenten bewust laten kiezen voor CE

Van belang is om meer inzicht te krijgen in achterliggende drijfveren en barrières om tot effectieve gedragsinterventies te komen. Dit moet ertoe leiden dat de consument steeds beter in staat wordt gesteld om bewust te kiezen voor circulaire voorzieningen, producten en diensten.

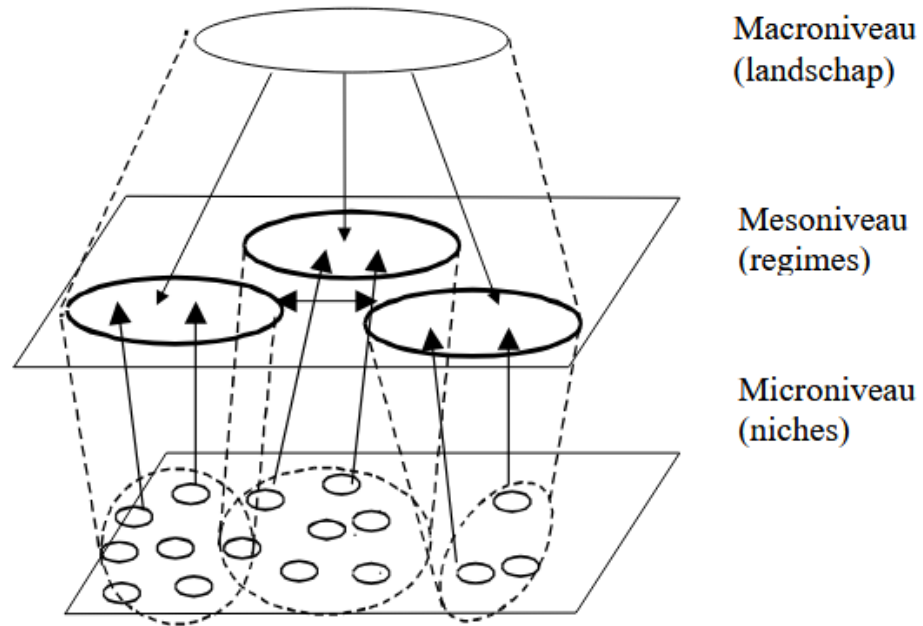
2023: Burgers vooral onbewust laten kiezen voor CE

Gedragstrategie Burgers & CE: Door inrichting van fysieke, sociale en economische omgeving burgers onbewust laten kiezen voor CE, + post rationalisatie.

2024 & 2025: Burgers zijn één van de actoren in een systeem

Verbreden naar een systemisch perspectief waarin burgers, bedrijven en overheden een rol te vervullen hebben.

Stelsel

Geels, F. W., & Kemp, R. (2000). *Transities vanuit sociotechnisch perspectief*. Maastricht, MERIT.

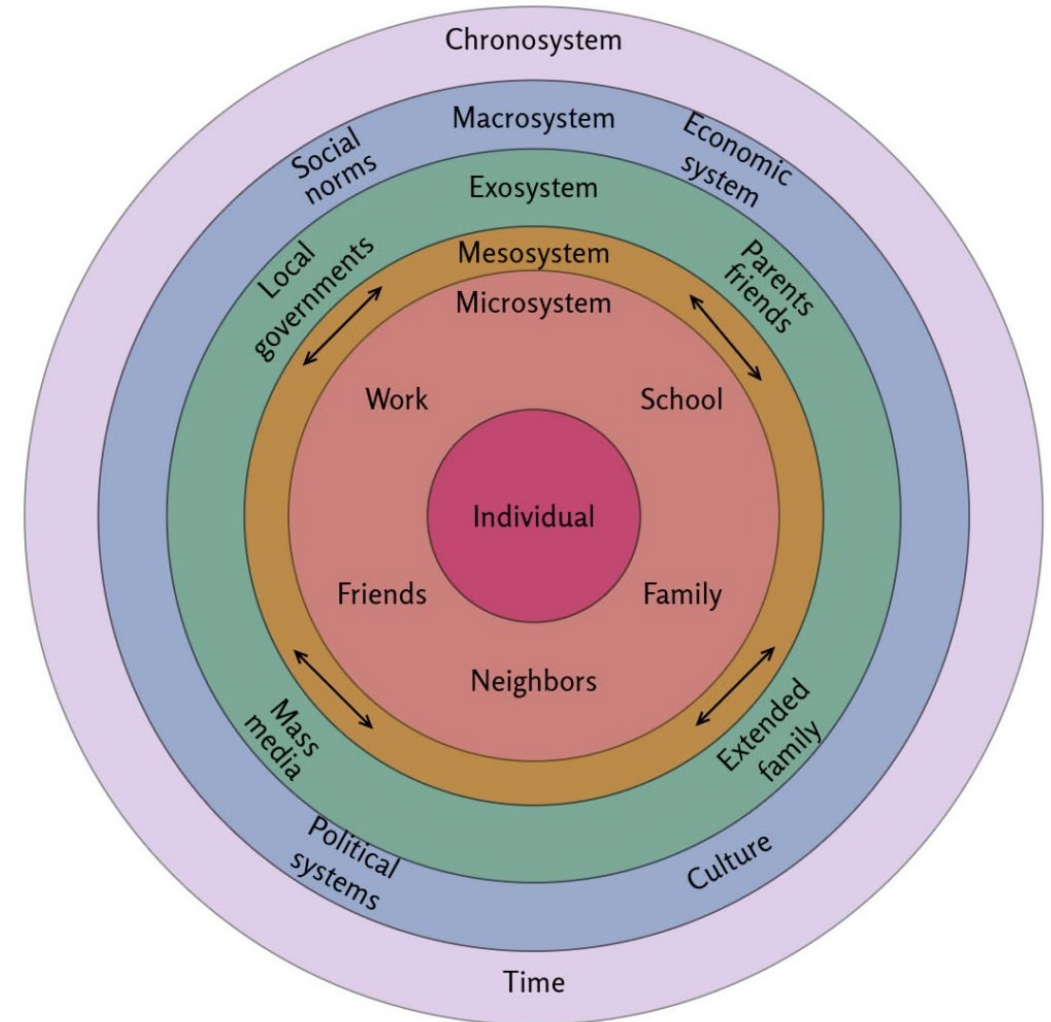
- > Rijksoverheid betreft **burgers, bedrijven** en **overheid** in circulaire transitie
 - Burgers: kopen, repareren, delen, recyclen
 - Bedrijven: bieden producten en diensten aan
 - Overheid: normeert, prijst en stimuleert
- > Iedereen deelt verantwoordelijkheid voor duurzame systeemverandering.
- > Verantwoordelijkheid wordt anders ingevuld per partij.

Gedrag

- > **I-frame**
 - Bewustwording
 - Interventies voor **individuele** gedragsverandering
- > **S-frame**
 - Gedragsverandering binnen **meerdere plekken door meerdere actoren in het systeem**
 - Sociale, fysieke, economische omgeving (o.a. wetgeving)

Er is interactie tussen I en S-frame, en dat maakt het dynamisch

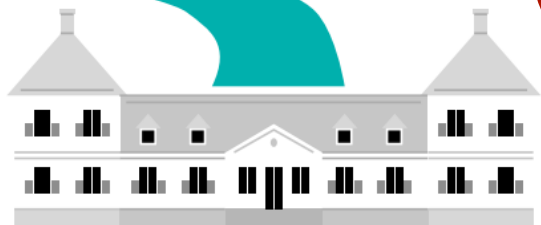

'De mensen in het land'

Gedragdeskundigheid
bij uitvoeringsorganisaties

Gedragdeskundigheid
bij departementen

Catshuis

Beleid

- > Bij IenW werken wij binnen Directie Duurzame Leefomgeving en Circulaire Economie
- > Zetten gedragkennis in voor beleid dat gericht is op consumenten
 - Ecodesign wetgeving
 - Beleidsprogramma's textiel, meubels, EEA
 - Ontwikkeling reparatievoucher
- > Onderzoek om effecten van beleidsinterventies te voorspellen

Overheid

Bedrijven

Burger

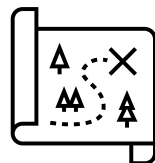
Overheid

Mandje
maatregelen

Systeemstudie

Paradigma

Maatregelen voor de fysieke, sociale en economische omgeving

Verbod op gratis retour

True pricing

Verbod op BNPL

Duurzaamheidseisen

Max. aantal sale momenten per jaar

Verbod op reclame voor vervuilende producten

Vouchers

BTW-verlaging

Verplichte inleverpunten

Max. aantal collecties per jaar

Verbod op gratis verzendingen

Retourpremie op spullen

Repareerbaarheidseisen

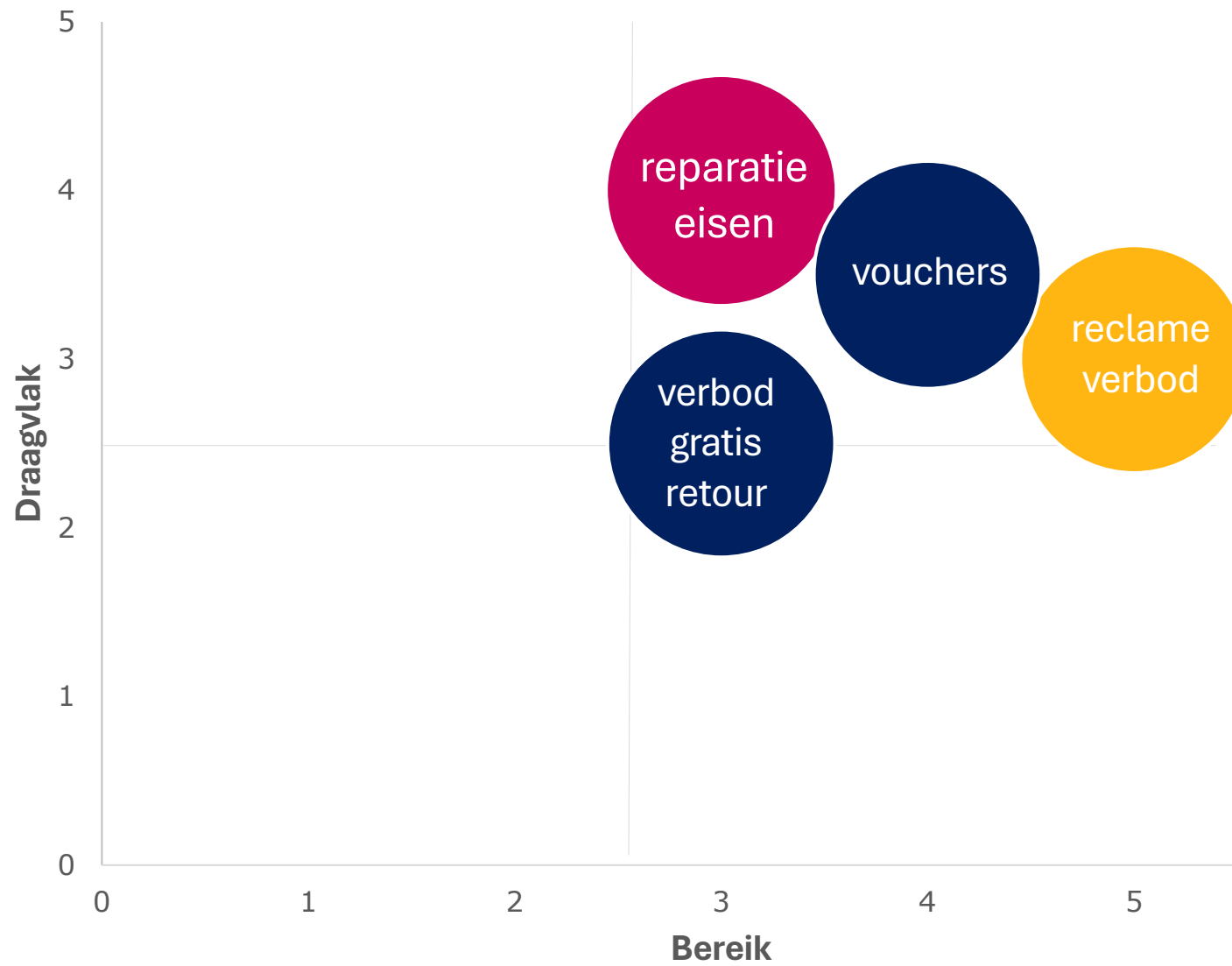

KENNISDOCUMENT

DE GEDRAGSEFFECTEN VAN MAATREGELEN GERICHT OP HET VERMINDEREN VAN DE KOOPPRIJKEL
Drs. Ing. Stijn de Vries, drs. Marit Overkamp

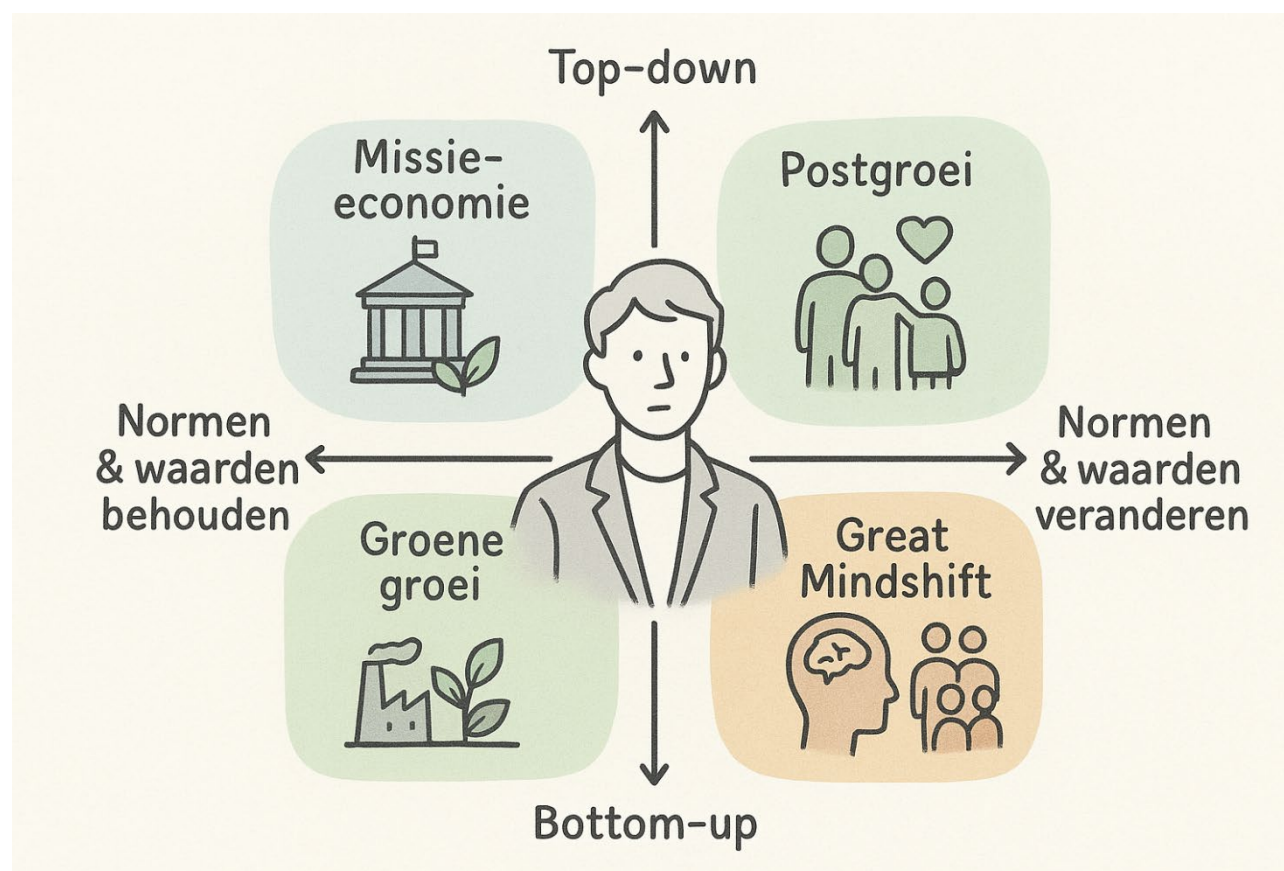
December 2024

Hoe denken ambtenaren over duurzaamheid?

TNO Innovation for life

Verkenning economisch paradigma's en beleidsoverwegingen

Interviews onder beleidsmedewerkers in het duurzaamheidsdomein

TNO Publicatie TNO 2025 R11542
Juli 2025

Vragenintermezzo

Overheid

Bedrijven

Burger

Bedrijven

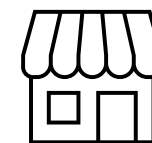
Reparatie EEA

Circulaire business
modellen

Tweedehands naast
nieuw

Waar willen jullie meer over horen?

Bedrijven die reparatie aanbieden

- Nederlandse bedrijven, overheden en burgers hebben een **groot potentieel** om veel reparatiediensten voor EEA te verrichten, maar **reparatie in Nederland blijft in de praktijk achter**.
- Verkopers en fabrikanten zijn bekend met de **ruime Nederlandse garantiewetgeving**, maar passen in de praktijk garantietermijnen niet zo ruim toe als de wet beoogt.
- Het is voor bedrijven in veel gevallen **duurder** om te repareren dan om een nieuw/vervangend product te bieden.
- Er zijn veel aanwijzingen gevonden dat het ook bij reparatiediensten haalbaar is om de kosten aanzienlijk te verlagen, door **opschaling, professionalisering en automatisering van reparatie**.
- Vrijwel alle respondenten zijn bekend met het aangekondigd of recent geïmplementeerd EU-beleid die het aanbieden van reparatiediensten bevorderen. Er zijn grote vraagtekens bij de **handhaving** van bestaande en nieuwe EU-regels.
- Als bedrijven een vervangend product aanbieden, dan is het vaak **ondoorzichtig wat er met de defecte maar vaak nog repareerbare producten gebeurt**.

Uitgevoerd door Sufficiency, [link](#)

Circulaire businessmodellen

Circulair ontwerp	<ul style="list-style-type: none">Persoonlijk voordeelKeuzemogelijkheden	Moeite	<ul style="list-style-type: none">Scepsis: kwaliteitScepsis: prijs	
Tweedehands	<ul style="list-style-type: none">PrijsKwaliteitPersoonlijk voordeel	<ul style="list-style-type: none">MoeiteVindbaarheid	<ul style="list-style-type: none">Hygiëne perceptieScepsis: kwaliteit	Trends
Reparatie	<ul style="list-style-type: none">PrijsKeuzemogelijkhedenMilieu-impact	Moeite	Scepsis: kwaliteit	Sociale norm
Refurbished	<ul style="list-style-type: none">PrijsKeuzemogelijkhedenMilieu-impact	Moeite	Scepsis: kwaliteit	Sociale norm

Circulaire businessmodellen

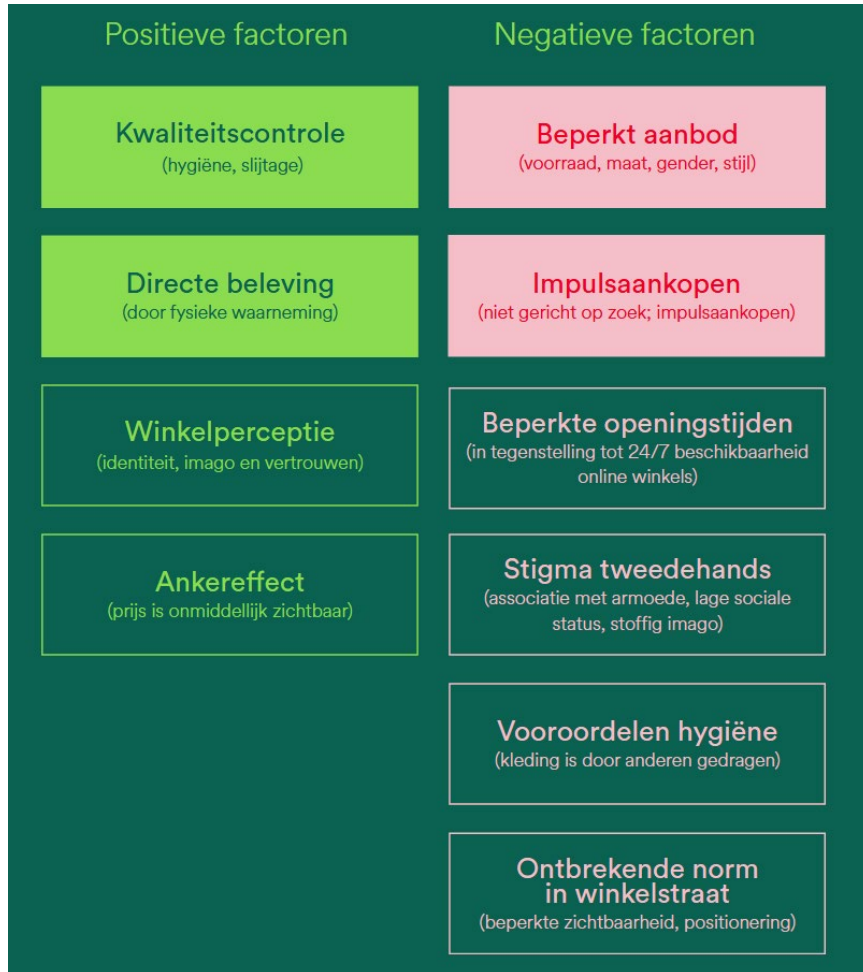
Product-as-a-Service (PaaS)	Persoonlijk voordeel	Moeite Vindbaarheid	Hygiëne perceptie Sceptis: kwaliteit Sceptis: onbekend model	Sociale norm Trends Status
Ondersteunende platforms <i>C2C leners</i>	Prijs	Moeite	Sceptis: onbekend model	Status Community-gevoel
Ondersteunende platforms <i>C2C delers</i>	Prijs Persoonlijk voordeel	Moeite	Sceptis: onbekend model	Status Community-gevoel
Ondersteunende platforms <i>B2C kopers</i>	Keuzemogelijkheid	Vindbaarheid	Betrouwbaarheid	

Tweedehands naast nieuw

Consument

Winkelier

Uitgevoerd door Duwtje, [link](#)

Vragenintermezzo

Overheid

Bedrijven

Burger

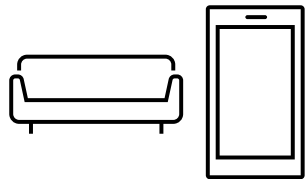

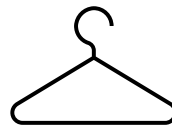
Burger

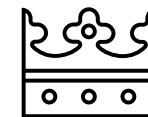
Doelgedragingen
EEA en meubels

Kledingkaststudie

Welvarende NLers

Waar willen jullie meer over horen?

Doelgedragingen EEA en meubels

> **Aankoop afstellen meubels**

- Burgers stellen aankoop van **zitmeubels** af (stoelen, banken, fauteuils, krukken).
- Burgers stellen aankoop van **opbergmeubilair** af (kasten, ladekasten, boekenkasten, dressoirs).

> **Repareren meubels**

- Burgers laten zitmeubels **repareren** (stoelen, banken, fauteuils, krukken).
- Burgers laten opbergmeubilair **repareren** (kasten, ladekasten, boekenkasten, dressoirs).

> **Tweedehands aankoop meubels**

- Burgers kopen **zitmeubels** tweedehands (stoelen, banken, fauteuils, krukken).
- Burgers kopen **opbergmeubilair** tweedehands (kasten, ladekasten, boekenkasten, dressoirs).

> **Repareren EEA**

- Burgers laten hun **kleine huishoudelijke apparaten** repareren (koffiezetapparaat, stofzuiger, waterkoker).
- Burgers laten hun **elektronica** repareren (mobiele telefoon, tablet, laptop).

Status: bepalen van beleidsmaatregelen die bij deze doelgedragingen passen

Kledingkast studie

- > **Eerste bevindingen**
- > De gemiddelde kledingkast bevat 126 kledingstukken. De kledingkast van mannen heeft 102 kledingstukken, en die van vrouwen 148.
- > Van deze kleding is 8% tweedehands. **Burgers die duurzaamheid belangrijk vinden hebben relatief meer tweedehands kleding in hun kast hangen.**
- > Één op de vijf kledingstukken ligt ongedragen in de kast, ook al is het binnen het seizoen.

Welvarende Nederlanders

- > Sociaal-economisch hoogste inkomensgroepen ('welvarenden') leveren **disproportioneel grote bijdrage** aan klimaatverandering
- > **Wereldwijd:** rijkste 10% van de wereldbevolking → 31–67% van overschrijding van planetaire grenzen
- > **NL:** Hoogste inkomensgroep stoot gemiddeld 2,5 keer meer CO₂ uit dan de laagste
- > Voelen veelal dat hun consumptiegewoontes '**normaal**' zijn en dat ze er '**recht**' op hebben
- > Maar: welvarenden hebben naast grote voetadruk ook **grote handafdruk**
 - Bovengemiddelde invloed op omgeving via financiën, sociaal netwerk, of werk
- > Project met HvA en Public Cinema om te onderzoeken **hoe we welvarenden kunnen aanzetten tot ander gedrag**
- > Zit de top 10% in de zaal?
 - <https://www.givingwhatwecan.org/how-rich-am-i>

Dialogoog

- > Hoe zet jij in op 'het systeem'?
- > Wat vind jij het meest een 'systeemstudie'?
- > Wat neem je mee uit de sessie van vandaag?
- > Wat kunnen we van elkaar leren?

Ministerie van Infrastructuur
en Waterstaat

Bedankt voor uw aandacht!